

LUNDS
UNIVERSITET

**Klimatförändringar och manliga attityder, en
internetstudie**

Hotad manlig identitet som en bromskloss i
klimatomställningen?

Erik Andersson

Kandidatuppsats i humanekologi

HEKK03 HT 2019

Handledare: Eric Clark

Avdelningen för Humanekologi, Lunds Universitet

Climate change and male identity, an online study

Threatened male identity as a stopping block in halting climate change?

Abstract

Humanity is currently facing enormous challenges regarding how to halt the worst scenarios of climate change, before it escalates out of control. Research has shown that men tend to hold more doubt about the reality, or size of the problem, compared to women. These attitudes seem to go together with other attitudes among mainly conservative groups of men, one of these attitudes being antifeminism. This paper studies male attitudes expressed in comments online, where people tend to be more outspoken. The study confirms connections between attitudes regarding climate change and antifeminism, and suggests these may be due to old ideas of male dominance still playing a part, while changes in society cause a sense of disempowerment in some groups of men. Deeper understanding of these attitudes could help in addressing with how to get everyone engaged in the struggle to halt climate change.

Keywords: Climate change, climate denial, male identity, antifeminism, social-media, internet studies.

Innehållsförteckning

Abstract.....	2
Innehållsförteckning	3
Hotad manlig identitet som en bromskloss i klimatomställningen?	4
Vad är problemet?.....	4
Geopolitisk bakgrund, yttre och inre påverkanskampanjer på internet	6
Ekofeminism.....	9
Genusteori - manlig identitet	10
Metod.....	12
Källmaterial.....	13
Etik.....	13
Trovärdighet.....	14
Population och urval	15
Hur hänger attityderna ihop?	17
Motstånd mot motståndet.....	21
Attityden klimatförnekelse.....	22
Attityden antifeminism	24
Miljövänliga tankar – miljöförstörande handlingar	27
Kunskap och vetenskap.....	27
Slutsats.....	29
Framåtblick	30
Litteraturförteckning.....	32

Hotad manlig identitet som bromskloss i klimatomställningen?

Idén till den här studien kom när jag i mitt dagliga liv ibland scrollar ner till kommentarsfälten under en nyhetsartikel på internet. Jag läser som humanekolog, kanske inte så förvånande, många artiklar som tar upp miljöfrågor. Kommentarererna kopplade till dessa artiklar var oftast dystert läsning, och jag noterade att de negativa och ofta mycket uppretade kommentarererna kom nästan uteslutande från män. Jag hade svårt att förstå aggressiviteten i kommentarererna från dessa män. Efter att ha läst en vetenskaplig artikel som undersökte marginaliserade mäns attityder i Östafrika och hur deras ilska drabbade kvinnor i deras liv, började jag fundera på om det kunde hänga ihop med de arga miljökommentarererna jag läst, och eventuellt ha att göra med en hotad manlig identitet.

Vad är problemet?

Ett stort problem idag är att många människor inte engagerar sig för att försöka hejda de pågående och snabbt annalkande klimatförändringarna. De vetenskapliga bevisen för dem är överväldigande. Deras effekter utifrån de värsta scenarierna, ifall uppvärmningen inte kan hållas under två grader, kan bli katastrofala för stora delar av världsbefolkningen (IPCC 2018). Över 11000 forskare från hela världen skrev nyligen på ett inom forskningsvärlden ovanligt alarmerande upprop, att världen står inför ett klimatnödläge. Sedan det första klimatmötet i Geneve för 40 år sedan har utvecklingen gått i rasande fart åt fel håll, sett till faktorer som accelererar klimatförändringarna. Världen närmar sig snabbt trösklarna i naturen, som om de korsas betyder att fortsatta klimatförändringar inte längre går att hejda (Ripple et al. 2019:1 f). Trots de överväldigande vetenskapliga bevisen, och att kunskapen funnits i flera decennier, uttrycker fortfarande vissa grupper tvivel över huruvida klimatförändringarna existerar över huvud taget. Eller att de i så fall skulle vara ett problem, samt att en del till och med aktivt motarbetar arbetet för att hejda klimatförändringarna. Forskning visar att en majoritet av de som uttrycker så kallad klimatförnekelse är män med konservativa åsikter (McCright & Dunlap 2011:1161). Samtidigt brukar män generellt sett ha större fossila fotavtryck än kvinnor (Arora-Jonsson 2011:745). I världen är det fortfarande i olika utsträckningar en patriarkal världsordning som råder, där kvinnor har mindre makt, resurser och inflytande, vilket är en försvårande faktor för klimatarbetet. Tyvärr är män inte lika engagerade i klimatfrågan, och vill inte släppa makt till kvinnor, som generellt är mer engagerade i denna fråga.

Patriarkala samhällen har varit det vanligaste i världen under historisk tid. Även om dagens Sverige har kommit relativt långt när det gäller jämställdhet, lever gamla attityder om manlig överlägsenhet kvar på olika sätt och i olika utsträckning i hela världen (Ortner 1974:70). Det finns även attityder med gamla rötter inom den kristna idéhistorien i västvärlden, när det gäller människans överhet över naturen, t. ex. schablonen om den västerländske mannen som guds avbild. Mannen hade auktoritet att styra över naturen, kvinnor, och ur traditionella eurocentriska och rasistiska perspektiv även över andra kulturer och folkgrupper i världen. Detta är ur dagens perspektiv unkna och förlegade attityder om den vite mannen som skapelsens krona, med rätt att styra över allt i världen (Ortner 1974:72).

I den nutida samhällsdebatten diskuteras ofta klimatförändringarna, de som kämpar för att hejda dem och dess tvivlare. Samtidigt är jämlikhet och feminism också stora frågor, som även de har sina motståndare i debatten. Dessa båda mycket aktuella och brännande samhällsdebatter hanteras och diskuteras ofta separat, men tycks ha tydliga gemensamma nämnare. De som är mest högljudda och aggressiva motståndare i båda dessa debatter, så kallade klimatförnekare och antifeminister, är mestadels män. Det är tydligt att vissa grupper av män är mycket upprörda över frågor som många i samhället ser som relativt självklara (Lockwood 2018:718). Internet är en närmast oändlig källa till information, men trots den rikliga tillgången på information på internet och i sociala medier, har de paradoxalt nog blivit plattformar där människor kan leva i isolerade bubblor där deras åsikter bekräftas (Bloomfield & Tillery 2019:23). För den ovane som går in och läser i kommentarsfälten på internet i dessa frågor, är det lätt att bli chockad över det ursinne och hat som uttrycks av många män. Samtalsklimatet på internet är mycket hårdare och råare än ute i den offentliga publika debatten. På internet verkar inte samma sociala spärrar som vid direkta interaktioner mellan människor (IRL¹) existera på samma sätt. Våld är ett vanligt inslag i retoriken, och kommentarer riktade till kvinnor innehåller ofta sexuellt våld (Sveland 2013:77). Både våld och sexualitet ses som manliga attribut, som en man som känner sig osäker i sin manlighet kan tänkas överdriva (Silberschmidt 2001:665).

Exempel på attribut som kan ses som traditionellt manliga är bilar, äta kött, teknik, samtliga med stor klimatpåverkan. Män som känner sig osäkra och hotade i sin manlighet kan välja att förstärka dessa manliga attribut. Det blir ett problem i klimatomställningen, när mänskliga aktiviteter som måste minskas drastiskt på för att klara klimatmålen, råkar

---

¹ In Real Life. En vanlig förkortning i chatspråk på internet, för att beskriva interaktioner som inte sker online.

vara mer förknippade med män än med kvinnor. En effekt kan bli att män skjuter ifrån sig klimatforskningen och säger ”Som man måste jag ha min biff! Jag tänker inte sluta köra bil! De där rapporterna är bara strunt!”. Organisationer, grupper och stater som har mycket investerat i den fossila industrin eldar på dessa attityder med påhittade rapporter och ”alternativa fakta”. Dagens informationsöverflöd på internet gör att människor som vill hitta argument att försvara sin livsstil med lätthet kan göra det, och hålla sig kvar i sin informationsbubbla där de känner sig trygga (Hultman & Pulé 2018:19ff).

Geopolitisk bakgrund, yttre och inre påverkanskampanjer på internet

Fokuset för den här uppsatsen är män i Sverige, men i dagens läge är det svårt att skriva om konservativa manliga attityder på internet, oavsett fokus, utan att nämna Ryssland. Påverkanskampanjer på internet kommer från många stater och grupper, men Ryssland är intressant utifrån flera relevanta aspekter. Rysslands aktivitet på internet har ökat de senaste åren. Det mest spektakulära exemplet som nog de flesta känner till är påverkanskampanjen avseende det amerikanska presidentvalet 2016. Både amerikanska och internationella underrättelsetjänster har slagit fast att Ryssland försökte påverka valet för att öka Donald Trumps chanser att bli vald (Abrams 2018). Motivet var bland annat att Ryssland haft USA som största konkurrent sedan slutet på andra världskriget. Ekonomiska motiv rör gas, olja och vapen som är viktiga för rysk export. Trump var en attraktiv kandidat för Ryssland, han saknade helt politisk erfarenhet, var affärsman och klimatförnekare, samt ville dra tillbaka amerikanska trupper och på så sätt minska USA:s internationella inflytande. USA blev mer splittrat, både på hemmaplan och gentemot gamla allierade i Europa, vilket är eftersträvarsvårt för Ryssland (Kotkin 2016:8f). Med valet av Trump vann Ryssland mer internationellt inflytande, bland annat i mellanöstern, Afrika och Europa. USA:s avståndstagande i klimatarbetet efter 2016 ökade lönsamheten för en stor producent av fossila bränslen som Ryssland, och Rysslands opposition i internationella förhandlingar minskade.

Vad var det då för historier som spreds på internet av de ryska statliga trollfabrikerna för att skapa splittring? Populism inom flera områden, varav två är de som är fokuset för denna uppsats. Attityder kring klimatförnekelse har redan nämnts, ett tacksamt budskap för många som inte vill ändra sin livsstil. Ett budskap som marineras i en atmosfär av att eliten ljuger för vanliga människor för sin egen vinnings skull. Miljösnacket är bara ett påhitt för att återigen lura den hårt arbetande mannen på gatan. Detta budskap som lockade stora grupper av konservativa män i USA. Givetvis är dessa historier inte enbart en rysk

konspiration. Det fanns och finns många starka grupper i USA som gillar detta budskap, och på egen hand pumpar ut det i alla kanaler de kan. En annan attityd är antifeminism, ett budskap som också passar in i en rysk kontext på hemmaplan, där jämställdhetsarbetet mellan män och kvinnor tagit flera steg bakåt de senaste åren (Huseynov 2016:82). Ett anmärkningsvärt exempel är att en lag om att män inte fick slå sina fruar avskaffades. Från Putins regering förs en mycket konservativ familjepolitik, som förespråkar att kvinnans sfär främst är i hemmet. Mycket repressiv politik mot människor inom LGBTQ-sfären är också ett exempel (Roache 2019).

Förutom antifeminism och klimatförnekelse sprids också en mängd historier med främlingsfientligt budskap, i kombination med direkta finansiella bidrag till högerextrema organisationer och politiska partier på flera håll i världen, även i Sverige (Becker 2019). Dessa partier och organisationer går starkt framåt över hela världen, vilket leder till splittring och polarisering. Ett exempel är hur splittring lett till försvagad opposition från både EU och USA mot Ryssland. Trots att det är bevisat att Ryssland påverkade det amerikanska valet 2016, kan det inte avgöras exakt hur mycket, eller om Donald Trump hade blivit vald ändå, utan Rysslands stöd. Främlingsfientlighet är, som jag ska återkomma till, en mycket vanligt förekommande attityd hos de grupper av män jag studerar.

De ryska påverkansförsöken fortsätter än idag, de eldar på konspirationsteorier och olika destruktiva attityder, som de som redan nämnts. Kampanjerna är synliga i Sverige också, även om det är svårt att få en tydlig bild av exakt hur omfattande de är (Nevéus 2018). Internet är kanske det bästa exemplet på hur globaliserad världen har blivit. Information och desinformation kan spridas otroligt snabbt över världen. En rubrik eller artikel som kommer upp i vårt flöde på sociala medier kan verka som den tar upp ett lokalt problem, men kan i själva verket vara en del i ett globalt informationskrig. Kampanjer och krigföring på internet, är något som stater och grupper runt om i världen ägnar alltmer resurser och energi åt. Att kunna destabilisera en motståndare eller vinna geopolitiskt inflytande, utan att riskera allt vad en väpnad konflikt medför är ett attraktivt koncept för många makthavare (Huseynov 2016:74).

Den snabba tillväxten bland olika rörelser och politiska partier på yttersta högerkanten på senare år är en orosfaktor, både för klimatarbetet och kampen för ökad jämställdhet och inkludering. Det är en utveckling som kan observeras på många håll i världen, Sverige är inget undantag. Det är en orosfaktor då det är partier och organisationer som tenderar att vara mansdominerade, samt att de brukar ha en hög andel klimatförnekare och klimatskeptiker. Detta i en tid när klimatarbetet måste läggas i en ny växel och verkligen ta

fart för att klara målen i Parisavtalet. Det sker i kombination med en konservativ familje- och genuspolitik som riskerar att ta samhället bakåt i utvecklingen (Lockwood 2018:712f).

Frågeställningen i denna uppsats handlar om huruvida de båda attityderna klimatförnekelse och antifeminism hos vissa grupper av män handlar om en hotad manlighet, en slags manlig disempowerment²? Om så är fallet kanske det skulle ge ökad förståelse för dessa attityder, och kanske underlätta för hur de och deras negativa effekter ska hanteras.

Min forskningsfråga lyder därför: **På vilket sätt hör klimatförnekelse hos män hemma bland andra uttryck för manlig disempowerment?**

---

² Disempowerment. Enligt Merriam-Websters online-lexikon är definitionen av "Disempower": to deprive of power, authority, or influence: make weak, ineffectual, or unimportant.

Ekofeminism

Ekofeminismen utvecklades som gren av feminismen under slutet på 1900-talet. Den kritiserar den strukturella och mångbottnade diskrimineringen och nedvärderingen av kvinnor och naturens resurser, i en mansdominerad värld där män sitter på en majoritet av makten och kvinnor drabbas hårdast av miljöförstöring samt rovdriften i naturen (Hedström 2007:9f). Längre har vita västerländska män använt liknande språkbruk kring kvinnor som när det gäller grupper med annan etnicitet och hudfärg, till exempel ur ett kolonialt perspektiv. Både kvinnor i allmänhet och, ur ett europeiskt perspektiv, främmande folkgrupper i andra länder, beskrevs som att stå närmare naturen. I dåtidens patriarkala, koloniala och hierarkiska synsätt klassades bägge grupper av människor som lägre stående, att vara närmare naturen sågs som att vara mer primitiv (Hedström 2007:31f). Kvinnor från främmande (icke-vita, utomeuropeiska) folkgrupper hamnade med andra ord längst ner i hierarkin, diskriminerande strukturer som lever kvar på olika sätt än idag. Det ekofeministiska teoretiska ramverket kritiserar en patriarkal världsordning där både kvinnor och natur länge placerats lägre ner i samhällshierarkin (Salleh 2018:49). En patriarkal värld där de attribut som ses som manliga är det som världen styrs efter, har lett till den ohållbara situation vi är i idag. Attribut som aggressivitet, maktlystnad och dominansvilja, tävlingsinstinkt, känslökyla, teknikfokus med flera. Även om det har tagits steg på vägen mot ökad jämlikhet lever de dominanta manliga värderingarna kvar, sett till hur världen styrs. Säkerhetspolitik och finanspolitik är det som värderas högst, när de militära kampanjerna inte är lika frekventa sker erövringar inom finansvärlden istället. Evig ekonomisk expansion, evig tillväxt, utan någon hänsyn till planetens och naturens begränsningar (Hedström 2007:16,41).

”Moder natur” är en traditionellt vanlig fras, den likställer naturen med en fruktsam kvinna, både naturen och kvinnan är symboler för sin förmåga att skapa nytt liv som en av flera sammanlänkande faktorer i vår kultur (Hultman & Pulé 2018:144ff). Ett annat exempel som går långt tillbaka är hur kvinnan är en symbol för nationen, ”Moder Svea”, något som återkommer i många kulturer, där kvinnan är en symbol för nationalisterna och även rasisterna. Hon, både som nationen och som nationens kvinnor, är något som måste skyddas ifrån angrepp och influenser ifrån andra samhällen, kulturer och för en del även från andra etniciteter eller ”raser”. Enligt stereotypen är mannen beskyddaren, den aktive,

starke, och kvinnan den som behöver skyddas, den passiva, svaga (Lauenstein et al. 2015:313).

Den här texten utgår ifrån en humanistisk syn där vår identitet främst är en kulturell skapelse, med det inte sagt att det inte finns biologiska skillnader mellan könen, men att vi är mer kulturella varelser än något annat. Vad som utgör skillnader mellan vad som ses som manligt och kvinnligt är därmed också främst en social konstruktion, utifrån den kulturella kontext som var och en lever i och har växt upp i (Beynon 2002:7). Detta vetenskapliga synsätt möjliggör med andra ord en större rörlighet, förändringspotential av våra identiteter och av maktstrukturer i samhället. Är dessa sociala och kulturella skapelser kan de också förändras i en social kontext. Detta i kontrast till ett mer biologiskt synsätt som beskriver ett mer svårörligt system, som kan utnyttjas för att förespråka att vissa maktstrukturer ska vara kvar, som en patriarkal världsordning (Hedström 2007:13).

Den patriarkala världsordningen som kritiseras inom samtliga inriktningar av feministisk teori, om än med olika vinklar och fokus, handlar om en binär världsbild. I denna är endast mannen en fullvärdig medborgare i den publika sfären, inom politik, ekonomi, kultur, med flera. Mannen ses som rationell och upplyst, medan kvinnor ses som den underlägsna parten, som bör hålla sig inom hemmets sfär (McDowell 2003:12 f). Dessa genusbaserade maktstrukturer har sett olika ut under olika epoker och på olika platser, men lever kvar i någon mån över hela världen idag (Hultman & Pulé 2018:28).

Genusteori och manlig identitet

Vad som ses som manligt är inte helt lätt att definiera, inte ens i en svensk kontext. Det varierar givetvis över tid, mellan olika geografiska platser, mellan olika grupper i samhället och inte minst mellan individer, etnicitet, ålder, religion och så vidare. Vissa attribut som traditionellt nämns på många håll beskriver en man som rationell, praktiskt lagd, mer aggressiv, fysiskt stark, tävlingsinriktad, mindre känslöstyr, dominant, med mera (Beynon 2002:56). I och med försöket att ge en kulturell definition av vad en man är, främst i kontrast till kvinnor, handlar det lika mycket om vad en man *inte* är. Kvinnliga attribut är något som män inte förväntas vilja förknippas med. Något som potentiellt kan leda till en hotad manlighet, eller att riskera att bli till åtlöje i ett socialt sammanhang inför andra ”manliga” män, eller kvinnor för den delen. Manligt och kvinnligt är hårt inpräntat i vår kultur att de ska vara motpoler, yin och yang, kontraster som reproduceras kontinuerligt (Hedström 2007:14).

Feminismens starka frammarsch på 1960-talet och framåt ledde, förutom till ökad jämlikhet, också till attitydförändringar bland många män som såg traditionella definitioner av manlighet som väldigt begränsande och rent av destruktiva (Beynon 2002:15). Liksom under tidigare episoder av kamp för ökad jämlikhet fanns det, och finns fortfarande motrörelser, män som ser feminismen som ett hot mot dem själva och hela samhället. Normer om mannen som familjeförsörjare är något som kan skapa ett utanförskap när världsekonomin förändras, och traditionella manliga yrken försvinner. I Sverige har arbetsmarknaden gått ifrån att vara baserad på jordbruk och industri till att vara mer servicefokuserad. Det har gjort många män arbetslösa, eller att de fått försöka byta till mer blandade eller rent av kvinnodominerade branscher, och blivit tvungna att konkurrera med kvinnor om anställning. Förändringar som krockar med traditionella attityder om manlig identitet och kan leda till en känsla av utanförskap. Både gentemot kvinnor och emot samhället generellt. Det kan även leda till att män som känner detta utanförskap kan söka sig till populistiska partier på högerkanten, som lockar med fantasifulla visioner från en svunnen tid (Lockwood 2018:718f).

Metod

För att försöka besvara frågeställningen har jag studerat hur män uttrycker sig i kommentarfält på internet gällande frågor som rör klimatförändringar, samt frågor som gäller genusfrågor, feminism. Kommentarererna har granskats genom en kritisk diskursanalys, för att kartlägga de attityder som uttrycks, för att se om det är samma män som uttrycker tvivel inför klimatförändringarna som också uttrycker manlig disempowerment på andra sätt, främst antifeminism. Jag har jämfört män som skriver kommentarer i dessa båda frågor, eller i de mindre vanliga fall när olika attityder uttrycks inom samma kommentarstext. Detta i kombination med en litteraturstudie kring attityder, mäns förändrade roll i samhället, och vad det går att göra för att påverka utvecklingen i en positiv riktning. En utveckling där män är en del av lösningen på de hotande klimatförändringarna och inte en kraft som bromsar eller förvärrar situationen.

Innehållet i kommentarererna har sorterats utifrån de attityder som tas upp i dem. Det sorterade materialet har analyserats, för att se vilka diskurser, eller vilka attityder, som uttrycks inom de båda valda attitydkategorierna klimatförnekelse och antifeminism. Syftet är att se hur de stämmer överens med den teoretiska litteraturen, och kunna koppla ihop dem, utifrån de män som ger uttryck för båda attityderna. Utifrån den begränsade tidsramen för detta arbete är det inte möjligt att samla ihop ett särdeles stort material, men förhoppningsvis kommer det ändå tillföra något till debatten. Min utgångspunkt har varit att ifall det inte gick att hitta några, eller nästan inga, män som uttrycker bägge attityder, vore det också ett resultat som skulle vara intressant. Det skulle motbevisa min hypotes, men skulle också vara relevant och innebära givande kunskap som skulle kunna öka förståelsen i samhällsdebatten. De attityder som uttrycks, sorterade i mitt resultat, analyseras hur väl de stämmer överens med etablerade teorier gällande natursyn, dominans över naturen, patriarkala strukturer och dominans över kvinnor. För att illustrera hur attityderna uttrycks i kommentarererna, kommer några presenteras i sin helhet i en tabell. De diskurser som dessa män ger uttryck för kommer också presenteras i ett word cloud för respektive attityd, klimatförnekelse och antifeminism. Orden i molnen kommer sammanställas från hela det samlade materialet, och visa på världsbilden hos männen i mitt material som kommenterat kring båda samhällsfrågor rörande klimatet och feminism.

Vissa attityder, som trots att de är vanligt förekommande, kan vara svåra att fånga upp i intervjuer och enkäter, då de kan gå på tvärs emot normer i samhället och vara svåra för

människor att öppet stå för. På internet tycks det som den typen av sociala spärrar inte är lika starka. I olika kommentarsfält och forum sprids mängder av åsikter dygnet runt som många skulle dra sig för att uttala högt bland okända människor. Av den anledningen är internet ett intressant forum för forskning, för att fånga människors mer ohämmade åsikter och attityder. Det gör den här typen av studier relevanta.

Källmaterial

Det som väckte idén till den här studien var när jag i mitt dagliga liv ibland scrollade ner till kommentarerna under olika artiklar i Dagens Nyheter. **Dagens Nyheter** är också ett av de forum som jag använt mig av för att leta upp kommentatorer för min studie. Det är en stor nationell nyhetstidning som attraherar många olika sorters människor. Eftersom Dagens Nyheter kommentarsfält är ganska hårt kontrollerade av moderatörer som tar bort olämpliga kommentarer, bedömde jag att jag behövde komplettera med andra forum. **Flashback** är det andra forumet där jag letat kommentarer. Där är debatten betydligt friare, åsikter och attityder som inte är lika socialt accepterade får bre ut sig nästan ostört. Det finns moderatörer på Flashback också, men det krävs betydligt grövre felsteg för att en kommentator ska bli avstängd eller en kommentar tas bort. Från vissa kommentarer på Flashback blev jag länkad vidare till den tredje och sista sidan där jag letat kommentatorer, **Samhällsnytt**, en högerextrem sida som tidigare hette Avpixlat. I Samhällsnytt kommentarsfält var det inte lika mycket dialog och debatt mellan människor. Dit söker sig främst människor med en viss typ av åsikter, men det var ett intressant forum för att hitta män som hyser de åsikter som jag sökte efter.

Etik

Forskning på internet är inte helt enkelt ur etisk synpunkt. Det kan vara svårt att navigera i gråzonen mellan informanternas rätt till anonymitet och forskningens regler kring upphovsrätt (Berg 2015:128). Jag har valt att namn på kommentatorer inte kommer inkluderas i texten, både av etiska skäl och för att det saknar relevans. I de fall när det är relevant att citera från någon kommentar kan kommentatorn kallas för kommentator 1 eller 2 eller 3, och så vidare, samt i vilket forum som kommentaren tagits från. Givetvis har mitt ihopsamlade material sparats och sorterats, så att det kan redovisas med namn för en eventuell akademisk granskning i efterhand. Utifrån mina egna undersökningar har jag funnit att citat ifrån Flashback kan sökas upp genom en enkel sökning via Google. Det betyder att det enkelt går att hitta vem som skrivit ett utvalt citat från den sidan, samt

kommentatorns användarnamn, vilket skulle kunna vara ett integritetsproblem. Därför har jag valt att ta illustrerande citat ifrån kommentarsfält från andra håll. I Dagens Nyheters kommentarsfält till exempel, går det inte att söka upp en kommentar och kommentator genom att googla det, det är likadant på sidan Samhällsnytt. En annan etisk fråga är att de som kommer ingå i min studie inte vet om det. I den aspekten får de kommentarer som publiceras i öppna forum för vem som helst att läsa på internet, ses som allmänt tillgängliga, som offentliga inlägg i samhällsdebatten. I kombination med kommentatorernas anonymitet anser jag att det är etiskt försvarbart.

Trovärdighet

En stor utmaning har varit hur urval och avgränsning ska hanteras. Internet är enormt, och det är ofta svårt eller många gånger rent av omöjligt att få en tydlig bild av vem som står bakom olika användarnamn eller alias och vem som står bakom uttalandena i kommentarsfälten. I den här undersökningen är män fokuset, men med många användarnamn på internet är det svårt att uttolka ett genus. Även om det ibland ser ut att tydligt vara en man som står bakom ett användarnamn, är det svårt att till hundra procent bevisa att inte kvinnor står bakom användarnamn som verkar manliga, precis som det motsatta förhållandet förekommer. Det går inte att undvika att tolkningar har ett visst mått av subjektivitet och att mina personliga åsikter och värderingar färgar resultatet i någon mån. Jag har redan bestämda uppfattningar i de frågorna som är fokus för uppsatsen. Hur mycket forskarens åsikter och värderingar påverkar det hen studerar är dock ett centralt problem inom all forskning. Trots att jag inte delar många av de åsikter som uttrycks i kommentarsfälten, drivs jag av ett genuint intresse att försöka förstå varför dessa män känner den frustration som de ger uttryck för. Med ett systematiskt förfarande, en stark koppling till befintlig forskning och ett ganska stort urval, borde resultaten i den här studien kunna vara av värde i den vetenskapliga och samhällsdebatten.

En annan fråga rör hur väl attityderna uttryckta i kommentarerna på internet motsvarar hur personerna bakom tänker och agerar i sina verkliga liv (IRL). Tidigare när det gällde forskning på internet var det en del som trodde att det som hände på internet var en isolerad sfär, att det hade mycket lite med den verkliga världen att göra. Exempel är forskning kring personer som spelar dataspel. Men nyare forskning visar att människors aktiviteter på internet har blivit viktiga delar av våra liv, och en självklar del i vårt sociala umgänge (Berg 2015:24).

För att återkoppla till fenomenet med påverkanskampanjer på internet, spridningen av konspirationsteorier och hatiska attityder sker inte bara genom okunskap eller fördomar. Precis som i övriga samhället sker politiska kampanjer på internet, något som ökar alltmer. En del av dessa kampanjer sprids som till synes åsikter och inlägg från ”vanliga människor”, men i själva verket är det slipade intressegrupper som står bakom. Spridandet av information sker både genom människor som sitter och skriver inlägg på mängder av konton var dag, samt med hjälp av så kallade bots, en slags robotar eller datorprogram som genererar mängder med inlägg dygnet runt. Konservativa attityder av olika slag verkar vara mer spridda av dessa grupper och maskiner (Ståhle 2018). Jag kan inte garantera att ingen av mina utvalda kommentatorer härstammar från dessa grupper. Efter att ha läst en stor mängd kommentarer om allt mellan himmel och jord, från varje person som ingår i mitt material, bedömer jag dock att det är vanliga män som står bakom kommentarerna.

Population och urval

Män som uttrycker klimatförnekelse eller antifeminism är min population. Eftersom det inte är praktiskt möjligt att inkludera alla män som hyser dessa åsikter, måste jag analysera åsikter och attityder hos ett urval, en mindre grupp. Ett kriterium i min urvalsprocess är att välja män som har skrivit flera kommentarer. För att det ska vara möjligt att jämföra och koppla ihop olika åsikter behövs det ett lite större material att utgå ifrån. Därför har jag valt män/kommentatorer som har gjort många inlägg, helst inom olika ämnen för att kunna göra jämförelser. Utifrån det kriteriet kan jag se om attityderna verkar hänga ihop, om de män som uttrycker klimatförnekelse också skriver antifeministiska inlägg.

Det finns en annan faktor som är viktig att ta upp i relation till urvalet av de två attityder som är fokus för uppsatsen, klimatförnekelse och antifeminism. Uppmärksamma läsare som spenderat lite tid med att läsa kommentarer på internet, känner troligen att det är något som saknas. Elefanten i rummet när det gäller attityder och åsikter uttryckta av konservativa män på internet är främlingsfientlighet, rasism, eller invandringskritik i någon form. Det är något jag observerat tidigare, men det blev extra tydligt under undersökningens gång. De många tusen kommentarerna som jag läst handlar om allt mellan himmel och jord, men en av de allra vanligaste sakerna som tas upp är just kommentarer med ett invandringskritiskt budskap i någon form. För varje kommentar som jag hittar som uttrycker en antifeministisk eller klimatförnekande/klimatskeptisk attityd, har jag i regel fått skrolla förbi ett mycket stort antal kommentarer från samma person som är invandringskritiska. Jag har aktivt valt att inte lägga fokuset för denna uppsats på de

främlingsfientliga attityderna. En anledning är att det är ett enormt ämne som det redan finns mycket skrivet om, en annan är att den humanekologiska kopplingen är svagare. Människor är komplexa varelser, en individ kan hysa en mängd olika åsikter och värderingar, inte sällan är en del av dessa motstridiga. Enligt min hypotes går det att koppla både klimatförnekelse och antifeminism till en slags hotad manlighet, en manlig disempowerment. Det går att argumentera för att teorier om manlig dominans, den västlige, vite, kristne mannens överlägsenhet i traditionell syn, också kan förklara främlingsfientligheten. Men återigen, det är ett väldokumenterat ämne där andra redan har skrivit många tänkvärda saker, jag har inte utrymmet att djupdyka i den vinkeln denna gång.

Studien är gjord på svenska män, även om attityderna som uttrycks kan kopplas till hur män uttrycker sig i andra delar av världen, går det inte att dra för långtgående slutsatser om män generellt. Informationsutbytet på internet är till sin natur globalt, men mäns tillgång till och relation till internet varierar över världen. I kombination med andra kulturella skillnader, relaterat till natursyn och genusfrågor, som också gör att för breda generaliseringar bör undvikas. Fokuset för den här studien utifrån litteraturen är västerländska män, och mer specifikt i min undersökning svenska män.

Hur hänger attityderna ihop?

I metodkapitlet framgår det att detta inte är en kvantitativ analys, utan en analys över vilka diskurser, vilka attityder som uttrycks av konservativa män i kommentarsfälten. För att levandegöra exakt hur jargongen går har jag sammanställt en tabell med citat från kommentatorer, där samma kommentator har gett uttryck för båda de attityder som är intressanta för denna studie, klimatförnekelse och antifeminism.

Citaten i tabellen är från Dagens Nyheter och Samhällsnytt (tidigare Avpixlat) kommentarsfält. Jag har även studerat ett stort antal kommentarer på Flashback, men eftersom dessa kommentarer kan hittas genom en snabb webbsökning av citatet har inga citat tagits med i tabellen därför, för att skydda kommentatorernas anonymitet. Samtliga kommentarer i tabellen är från 2019. De kommentatorer som har varit fokuset är de som har skrivit ett stort antal kommentarer, samt att de gett uttryck för en av de båda attityder som är mitt fokus. För varje kommentator som hittats och uppfyller de båda kriterierna har jag gått igenom dennes kommentarer för att se om personen även skrivit någon kommentar inom den andra attityden. Utgångspunkten har varit artiklar eller diskussionstrådar som handlar om genusfrågor eller klimatfrågor, och de kommentarsfält som varit kopplade till dessa. De kommentatorer som har valts bedömer jag med mycket hög sannolikhet vara män. Detta är inget som det går att vara helt säker på, men utifrån användarnamn, språkbruk och vad som skrivs går det att göra en bra bedömning.

Människor har vitt skilda intressen, vilket speglas i kommentarerna. När jag har gått igenom varje vald persons kommentarer har jag i flera fall fått gå igenom alla kommentarer den personen skrivit. På vissa webbsidor går det att i viss mån ta hjälp av sökfunktioner för att hitta nyckelord för att hitta det relevanta bland alla kommentarer. Då har jag kunnat skriva in "klimat" eller "femin" för att hitta det jag vill, ju kortare sökord desto fler svar får jag där detta ord ingår. Mestadels har det dock varit manuellt läsande för att få fram mitt material. Inte hos en enda kommentator har klimat- eller genusfrågor varit det som de skrivit mest om, som sagt var har människor spridda intressen. Mitt syfte har inte heller varit att bedöma hur vanliga dessa attityder är, utan om båda förekommer hos samma personer, samma män. Det finns redan attitydmätningar både när det gäller hur människor, fördelat på män och kvinnor, ställer sig till klimatförändringar, respektive till jämställdhet och feminism. Än så länge har jag inte hittat någon undersökning som frågar samma personer om båda attityderna i samma undersökning.

Något som blev tydligt ganska tidigt när jag började samla ihop mitt material är att de män som hyser de extremaste åsikterna i klimatfrågan, det vill säga är uttalat klimatförnekare, är väldigt få. Detta har bekräftats i attitydundersökningar. Enligt Novus undersökning om klimatoro i Sverige angav endast två procent att de inte trodde på klimatförändringarna alls. Betydligt fler erkänner klimatförändringarnas existens, men förminskar i olika utsträckning problemet (Novus 2019). De antifeministiska åsikterna var mycket lättare att hitta. De fanns i rikliga mängder i kommentarsfälten på internet. Av de relativt få svenska uttalat klimatförnekande männen är det givetvis inte alla som är aktiva i debatten i kommentarsfälten på internet.

Det har tagit en hel del tid att samla ihop och sammanställa mitt material. 25 kommentatorer har det resulterat i, 25 män som uttrycker de båda attityderna klimatförnekelse och antifeminism. Det låter kanske inte som en stor samling, men varje kommentator har tagit flera timmar att gå igenom och sammanställa. Tillsammans har dessa 25 kommentatorer totalt skrivit 67 902 kommentarer i de tre forum som jag har studerat, inom alla tänkbara ämnen. Uträknat per person blir det i medeltal 2716 kommentarer. Fördelningen över de tre forum som valts ut har inte skett utifrån någon särskild strategi. De flesta har tagits från Flashback, mestadels för att det forumet har en praktisk sökfunktion, och för att det bedöms befinna sig mitt emellan de båda andra utifrån dess besökare. Av de 25 kommentatorerna i mitt material har fjorton tagits från Flashback, sex från Samhällsnytt och fem ifrån Dagens Nyheter. De män jag studerat har lite olika stil i hur de skriver sina kommentarer. Vissa skriver många korta kommentarer på en till två rader. Andra tenderar att oftare bre ut sig i längre kommentarer som motsvarar en sida eller så. Jag har dokumenterat vad jag ansett vara ett tillräckligt antal kommentarer från varje kommentator, för att kunna bevisa att de verkligen gett uttryck för båda attityder. I mitt material har jag dokumenterat ungefär fyra till femton kommentarer per person. Det har skett genom att ta skärmbilder tillsammans med sparade länkar och datum i ett separat dokument för varje kommentator. Återigen kommer inte själva kommentatorerna som individer presenteras närmare för deras anonymitets skull. Mitt material kommer dock sparas noggrant så att det finns tillgängligt för en eventuell akademisk granskning. Min studie har som fokus att analysera och presentera innehållet i kommentarerna.

När det gäller sortering av materialet har jag inte behövt exkludera många kommentatorer i mitt ihopsamlade material. Så länge som de har gett uttryck för båda de attityder jag är intresserad av har de generellt inkluderats i min samling. Endast fyra personer har exkluderats under analysen av materialet. Tre för att jag inte kunde hitta

uttryck för båda valda attityder bland deras kommentarer. En av dessa berodde troligtvis på att jag börjat från fel håll, att jag utgick ifrån den mer vanliga antifeministiska attityden. Istället för tvärtom som jag gjort med de andra, där jag utgick ifrån de som uttryckte klimatförnekelse. De två andra där jag endast hittade uttryck för den ena attityden berodde eventuellt på att jag valt män med för få skriva kommentarer, för att uppnå tillräcklig bredd i antalet ämnen som togs upp, 75 respektive 102 skrivna kommentarer. För den fjärde personen som exkluderades, gjordes det trots att han uttryckte båda de åsikter jag var intresserad av. Detta för att personen verkade så instabil och osammanhängande, det lät som personen yrade i skrift. Om det hade att göra med vanföreställningar eller andra mentala problem är jag inte kompetent att bedöma. För mitt materials trovärdighet valdes personen bort. De 25 som ingår i mitt material är med andra ord de som blev kvar efter att dessa fyra exkluderats, av totalt 29.

De kommentarer som jag läst och samlat in stämmer väl överens med de världsbilder hos vissa konservativa män som beskrivs i litteraturen, både när det gäller klimatförnekelse/skepsis, respektive antifeminism. Utifrån denna undersökning verkar det finnas ett starkt argument för att i ökad grad försöka förstå och hantera dessa båda attityder tillsammans. Därför vore mer forskning på området önskvärt. Det är återigen ingen kvantitativ studie, mitt resultat är med andra ord inte statistiskt säkerställt.

Tabell 1. Exempel från sex av de 25 kommentatorerna.

	Klimatförnekelse	Antifeminism
Kommentator 1	”Ha ha, det var en bra story, jorden går inte under på grund av klimatet.. ännu ett projekt som pk-dårarna propagerar för.”	”Feministerna blir stenade, ja det vore riktigt skönt om det sker eftersom de flesta tillhör vänstersmörjan...”
Kommentator 2	”[...]Greta is the shit för globalisterna och liberalerna. Och Gretas narcissistiska mamma utnyttjar sin sjuka dotter i en agenda skapad av världsmakthavarna.	”Inom ett decennium kommer damidrotten som vi känner den idag, i västvärlden, vara utrotad. Pga vänsterliberaler och genusteoretiker.

	Gretas mamma fläker ut sin intet ont anande dotter på världsscenen där alla som vill kan utnyttja henne i sin kamp mot väderkvarnarna...Arma barn.”	Förjävligt rent ut sagt hur feminister, vänsteretablissemang och godhetsknarkare lyckats förstöra för kvinnor, jämställdhet och den civiliserade utvecklingen vi tidigare såg i västvärlden. Fasansfullt.”
Kommentator 3	”De kanske åsyftar kometen som riskerar att slå ned på juldagen? Den som kan slå ut en hel kontinent vid kollision. Eller är det ett för reellt hot för klimatalarmisterna som bara engagerar sig i påhittade problem?”	”Vi ska inte glömma bort att männen låtit detta ske. Partners in crime. Det började med att lesbiska, maskulina feminister pushade kvinnlig rösträtt och i dag så tävlar kvinnor med män i samhället och har fientliggjort dem. Det är galet alltihop men så verkar mänskligheten gå igenom idiotiska faser lika säkert som att börsen dippar emellanåt.”
Kommentator 4	”Om jorden går under om 10 år har dom sagt väldigt många gånger inom media, allt för att hjärntvätta människor som inte kan tänka själva.” ”Det här med klimatsnacket är bara ren skrämselfpropaganda.”	”En riktig man blir inte feminist.” ”Feminism är för ryggradslösa.”
Kommentator 5	”FetaGreta och hennes gelikar pratar väder när de flesta pratar om mat för dagen och tak över huvudet. Shame on you all lefties pk fanatics.” ”Alldeles för mycket folk tjänar alldeles för mycket på denna klimathysteri.”	”Jag personligen börjar tro att käringar har inget med politik a göra. Kvinnan är för ta hand om och värna, mannen är för politik och krig. Försvaret är alla mäns uppgift.”
Kommentator 6	”Bevisat? Jag har bara läst en artikel. Ser inga bevis. Bara en massa snack och obevisade gissningar varför något vi inte vet är sant kan vara så.	”[...] manshatet som finns är främst kopplat till avundsjuka. Man ser att mannen har det bättre, får alla välbetalda jobb och

<p>Ytterst oseriöst och anekdotiskt nonsens. Dessutom – vädret varierar år från år fortare än klimatet ändrar sig. Så – om föregående års torka påverkar något – då är det en väderfråga – och inget med klimatet.”</p>	<p>dessutom är större/längre och får vara i centrum i alla sammanhang.” ”[...] Vad har incelmän med sexism att göra? Dessutom är incelmän en amerikansk företeelse. Eller myt.”</p>
---	--

Motstånd mot motståndet

När alla dessa kommentarer tas upp, med män som skriver en mängd kommentarer inom de båda valda attityderna, antifeminism och klimatförnekelse/klimatskepsis, är det lätt att bilden som målas upp kan ge intrycket av att vara helt nattsvart. Verkligheten kommer i betydligt fler nyanser. De kommentarer som här presenteras är inte uttryck för olika monologer, de är inte skrivna i ett vakuum. Kommentarsfälten är ett forum för dialog, de kommentatorer som är del i min studie står som regel inte oemotsagda. Hur dialogen ser ut varierar lite i de olika forumen, främst beroende på vilka människor som besöker dem. En så pass stor nationell dagstidning som Dagens Nyheter lockar alla sorters människor, vilket avspeglas i kommentarsfälten. Förutom att de är ganska noggrant modererade, får ”mina” kommentatorer frekvent mothugg av olika privatpersoner. Flashback är ett forum som inte har något eget material, egna artiklar, bilder eller videos. Det är mer ett socialt forum, ett enda stort kommentarsfält. Folk söker sig dit för att föra en dialog om en mängd olika ämnen och frågor. Generellt är det som sägs inte lika hårt modererat, dialogen är friare, men även om tonen och ämnena inte är lika rumsrena, får de kommentatorer jag följer rejält med mothugg. Att läsa alla dessa kommentarer fyllda av konspirationer, ilska och fördomar, har stundtals varit tungt, men en återkommande hoppogivande faktor är alla de som kämpar emot. Vissa konversationstrådar på Flashback sträcker sig över flera år, med tiotusentals inlägg, och det är glädjande att följa vissa kommentatorer som till synes oförtröttligt kämpar med att argumentera emot konspirationer, lögner och fördomar.

När det gäller Samhällsnytt (tidigare Avpixlat), är det ett mycket mer nischat forum, avsett att sprida en högerextrem, främlingsfientlig och islamofobisk världsbild. Därför är det i större utsträckning människor som stödjer denna världsbild som söker sig dit. Vilket tydligt avspeglas i deras kommentarsfält. I deras kommentarsfält är det inte en debatt likt i de båda andra forumen, istället är det människor som uttrycker sin ilska och frustration i

kommentarerna till de hårt vinklade artiklarna på sidan. Och de olika kommentatorerna håller nästan uteslutande med varandra och hejar på varandra.

Attityden klimatförnekelse

Flera olika argument framförs av de män som uttrycker klimatförnekelse eller klimatskepsis. En del försöker gå in på väldigt tekniska argument. De kritiserar någon detalj i hur den globala uppvärmningen går till och försöker med så många tekniska termer som möjligt slå hål på hela den samlade vederlagda forskningen, utifrån sin detalj. Jag får ärligt säga att för mig som inte är fysiker, meteorolog eller liknande är det lite svårt att hänga med, till exempel när atmosfäriska funktioner börjar förklaras i långa formler. Det finns naturvetare i kommentarsfälten som försöker förklara för förnekarna på ett mycket bättre sätt än jag hade kunnat. Andra tar upp argument om att det hela är en stor global konspiration, att en elit försöker lura vanliga människor.

Likt hos många konspirationsteorier, som klimatförnekelsen kan räknas till, finns det motsägelser. Till exempel förekommer återkommande kritik mot att klimataktivisterna skulle vara del av någon slags extremvänster, som vill utnyttja klimatfrågan till att främja sina politiska frågor. Ett annat narrativ som återkommer i kommentarerna är att stora företag har betalat forskarna att skriva lögnen för sin egen vinnings skull, tex för att kunna sälja grön teknik. Eller att stater sprider lögnaktig forskning för att ha en förevändning att kunna driva in mer skatter, som skatter på fossila bränslen. Dessa tre olika narrativ är lite knepiga att koppla ihop rent logiskt, men var för sig representerar de välkända attityder hos män på den yttre högerkanten. Det handlar om ett hat mot vänstern, misstänksamhet mot staten och en känsla av att vara utnyttjad av de rika i överklassen. Även om det sistnämnda nog inte är en term de skulle använda själva. Jag ska heller inte trycka för hårt på klass som faktor då jag inte kan avgöra det i mitt material, och det finns klimatförnekare i alla samhällsklasser. Hatet mot vänstern har även en tydlig koppling till antifeminismen, då kommentatorerna beskriver och kritiserar feminismen som en vänsterrörelse (Hedström 2007:69). En annan sak som sammankopplar miljörelserna med feminismen i männens kommentarer är det återkommande skällsordet ”globalister”. I sak stämmer det att både miljörelser och många feministiska rörelser är globala, eftersom de problem som de försöker lösa är just globala. Att det blir ett skällsord har kanske att göra med nationalistiska tendenser hos dessa konservativa män, som medför en ovilja att se eller erkänna globala problem. De verkar vilja hålla fokuset på hemmaplan. I kommentarerna ges det uttryck för att vi redan är (tillräckligt) jämställda i Sverige, och att vi redan är bäst

på miljöområdet. I den mycket begränsade utsträckning som klimatförändringar erkänns beskrivs de som någon annans problem, till exempel Kina och USA:s. Ilskan mot ”globalister” kan också ha att göra med att vissa grupper av män har blivit marginaliserade av de förändringar som skett i den globala världsekonomin de senaste decennierna. I Sverige kan det vara män på landsbygden och i mindre orter, som tidigare hade stadiga arbeten inom tillverkningsindustrin. De var då stabila familjeförsörjare och hade ”manliga” jobb. I och med att Sveriges ekonomi sammanvävts med andra länder både regionalt och globalt, har många industrijobb på landsbygden och i mindre orter försvunnit till låglöneländer. Män som blir kvar, och inte längre kan försörja sina familjer, känner sig utanför och snedfördelade av samhället. I dessa mäns värld verkar alla aspekter av globaliseringen dras över en kam som negativa förändringsrörelser (Lockwood 2018:719).

Attityderna i kommentarerna relaterade till klimatförändringarna illustrerar den ohållbara världsbild som skapat problemen. En teknikfokuserad världsbild i kombination med en känsla av gränslöshet, att naturen saknar gränser, och om något litet problem ändå skulle uppstå så kommer någon smart man snart lösa det med en ny teknisk innovation. Klimatförnekelse är ett extremt exempel på en vägran att se ett uppenbart problem. Det spelar in i den världsbild som tagits upp tidigare, där miljöfrågor är ickefrågor, de räknas inte.

En person som syns mycket i media idag och också är en faktor som binder ihop de båda attityderna klimatförnekelse och antifeminism är Greta Thunberg. Hon är en person som nämns många gånger i mitt material, en ung kvinna som får mycket uppmärksamhet för att hon talar om miljöfrågor. Det är något som triggar männen i den attitydsfär som jag undersöker något oerhört. Hon får utstå mycket spott och spe från de arga männen i kommentarsfälten. En ung kvinna som står rakryggad i media och läxar upp världsledare och i viss mån oss alla, för att de och vi inte lyssnar på forskarna och agerar. Hennes direkta kritik får många män att gå på defensiven och gå till aggressiv motattack. Hon utmanar många av de normer som rör manlig identitet, både när det gäller dominans över naturen och dominans över kvinnor.

För att ge en illustration av några av de återkommande orden i kommentarerna när det gäller klimatförnekelse följer här ett så kallat word cloud. Jag har samlat värderande ord gällande klimatfrågan ifrån samtliga kommentarer. Att texten är större för vissa ord betyder att det ordet förekommit fler gånger, att ordet i mitten är störst av alla betyder att det förekommit flest gånger. Att orden är i olika färg har ingen betydelse mer än stilistiskt och att det kan göra det lättare att skilja dem åt för läsaren.

Attityden antifeminism

Hos en del män inom gruppen hårdföra antifeminister hänvisas det till naturen och biologiska så kallade faktum för att berättiga en patriarkalisk världsordning. Att det ligger i mäns natur att vara ledare, sköta det politiska, den publika sfären, och kvinnor är vårdande och känsliga, bäst anpassade att hålla sig i hemmets sfär. En slags naturlagar som de ser det som fel att bryta emot, de vänder sig emot hela idén om kulturellt skapade könsroller. Att bryta mot dessa ”naturlagar” innebär att diskriminera män, de vänder på samhällsdebatten och placerar sig själva i rollen som offer. Återigen genomsyrar också de rasistiska aspekterna, både kvinnan och nationen riskerar att besudlas av angrepp utifrån, främst åsyftande muslimska män. I dessa extremare antifeministiska mäns hotbild är hotet från islam överst, och feministers förvekligande av västerländska män gör att nationen blir mer sårbar för det stora hotet utifrån.

Journalisten Maria Sveland beskriver i sin uppmärksammade bok om antifeminism, *Hatet*, hur extrema åsikter sipprar in i samhällsdebatten och sakta normaliseras (Sveland 2013:151f). Många män ger uttryck för ett utanförskap och en ilska över hur samhället har förändrats, en förändring där de upplever sig själva som den utsatta och snedfördelade parten. Att jämställdhet är något som redan uppnåtts, och nu försöker de extrema feministerna inta någon slags härskarroll.

Den gamla patriarkala hierarkin innebar ett trygghetssystem där män visste att oavsett låg position och status så fanns det i alla fall nästan alltid en kvinna under dem. Idag har den maktordningen delvis förändrats (Sveland 2013:162).

Denna maktförskjutning mot ett mer jämställt samhälle verkar få en del män, som kanske redan kände att de var ganska långt ner i samhällshierarkin, att känna sig försvagade, eller för att återknyta till frågeställningen, de upplever disempowerment. Det finns undersökningar om attityder när det gäller vem som utför mest av hushållsarbetet i hemmet, där män ofta känner att de gör hälften av arbetet, trots att kvinnan gör betydligt mer (Metro 2017). För att jämföra med situationen i samhället som helhet. Kan det vara att ett (mer) jämställt samhälle kan kännas för en del män som att det nu är kvinnodominerat, att männen skulle vara den diskriminerade parten? Att den ”radikala” feminismen nu skulle ha skapat ett samhälle där män inte tolereras, där ”det manliga” alltid är något negativt? Detta knyter an till mycket av det som tagits upp tidigare i texten, när det gäller genusteorier om manlig identitet, kring ett utanförskap som upplevs hos vissa grupper av män i samhället samt till frågeställningen om huruvida de valda attityderna kan kopplas till en manlig disempowerment. I klassiska idéer om manlig identitet, är styrka och dominans drag som nämns som exempel på manliga attribut. Kvinnor beskrivs som den svagare, de som behöver beskyddas. Offerrollen som uttrycks av män som hyser antifeministiska åsikter, kan tyckas gå på tvärs mot traditionella idéer om manlig identitet. Oförmågan hos män att se patriarkala strukturer i samhället är inte ny, även om det ibland kanske mer handlar om ovilja (Hedström 2007:71).

För att kunna jämföra följer här ett word cloud kring de ord som används i de antifeministiska kommentarerna, av samma personer. De kommentarerna var oftare i formen av resonemang och hade inte riktigt lika många kärnfulla skällsord i form av oneliners, därför är det färre ord i detta moln. Det var svårt att förmedla skillnaden i antalet ord i molnet. Molnet för värderande ord gällande klimatfrågan hade 69 unika värderande ord, medan det här molnet rörande genusfrågor och feminism hade 50 unika ord. Det är ingen gigantisk skillnad, men orden i klimatmolnet förekom också fler gånger per ord. Klimatalarmister som är det vanligaste värderande ordet i klimatmolnet förekom tio gånger, medan genustrams i det antifeministiska molnet endast förekom tre gånger. Jag tycker inte skillnaden gör molnen mindre intressanta, men det kan vara värt att veta för läsaren, för att förstå dem bättre.

Genomgående i språkbruket i kommentarer till båda attityderna är att företrädare för båda grupper som kritiserar, feminister och miljöaktivister, beskrivs som hysteriska, galna extremister i olika ordalag. Feminister och miljöaktivister slåss för problem som inte finns, och förespråkar obehagliga samhällsförändringar som på olika sätt skulle förstöra den nuvarande bättre ordningen. Den förändring som förespråkas av båda grupper beskrivs av de kommenterande männen som skadlig och skrämmande. Feminister och miljöaktivister beskrivs i sig som ett samhällsproblem som hotar nationen. Även om de problemen enligt männen med råge överskuggas av de gigantiska hoten från invandring och islamism, som nämnts tidigare. Åsikter från miljöaktivister och aktivister avfärdas av männen som strunt, uppenbarligen är det saker som går på tvärs mot deras världsbild. Utifrån det mycket aggressiva och defensiva språkbruket är det också tydligt att männen känner sig hotade. Personangrepp och verbala attacker tyder på att de själva känner sig angripna. Detta trots att den strukturella kritik som miljöaktivister och feminister uttrycker i samhällsdebatten inte pekar ut dem som individer. Istället för att fokusera på den positiva potentialen i den samhällsförändring som förespråkas av miljöaktivister och feminister, som en hållbar, mer fredlig, mer inkluderande värld, verkar fokuset främst ligga på vad de har att förlora, att förändringen av status quo nödvändigtvis måste vara något negativt (Hedström 2007:35f). Troligen är de livsstilsförändringar som föreslås något som väcker aversioner, gällande manliga livsstilsattribut. Som köttätande, bilåkande och annat resande, konsumtion, teknik, med flera (Hedström 2007:72).

Miljövänliga tankar – miljöförstörande handlingar

En filosofisk fråga som kanske kan vara en öppning till vidare forskning rör i vilken utsträckning människors persona på internet stämmer överens med deras agerande i verkliga livet? Internet ger människor möjlighet att tämligen anonymt delta i olika forum och leva ut olika sidor som de kanske inte skulle våga göra i sitt verkliga liv. Det vore intressant att veta hur väl de högljudda yttringarna när det gäller klimatförnekelse och antifeminism online stämmer överens med, i detta fall dessa mäns, verkliga agerande offline. Det verkar finnas en tydlig skillnad mellan åsikt och handling. I de här fallen är det troligen något att vara tacksam för. Trots att det finns en hel del aggressiva män som hatar och hotar kvinnor på internet, är det som tur är inte många som gör allvar av sina hot. När det gäller miljö- och klimatfrågor verkar det också finnas en skillnad mellan åsikt och handling. I Naturvårdsverkets enkät från 2018 finns en tydlig skillnad mellan hur män och kvinnor svarar när det gäller miljövänligt agerande. Kvinnor är mer miljövänliga och positiva till hållbar förändring i alla kategorier. Den enda frågan där det inte går att skilja män och kvinnor åt är ”Ser du dig själv som en person som är klimatmedveten?”. Trots att kvinnor i alla aspekter är benägna att agera mer miljövänligt, och är mer positiva till vidare omställning, ser sig männen som lika klimatmedvetna (Naturvårdsverket 2018:25). Resultaten verkar visa på en tydlig attitydskillnad mellan könen, samt i min mening möjligen en skillnad i förmåga till självinsikt.

Kunskap och vetenskap

En intressant aspekt kring de attityder som tas upp i den här undersökningen är maktrelationer när det gäller kunskap. Till exempel vem som har kontroll över kunskapen, vem som har tillgång till kunskap eller utbildning, och vem som inte har det. Det är tydligt att många av de frustrerade männen känner ett utanförskap av ett eller flera slag, de känner sig åsidosatta av samhället i någon form. Människor dömer sig själva och varandra utifrån en rad olika måttstockar, varav kunskap och utbildning är en. Utanförskap är något destruktivt, oavsett orsak till utanförskapet. Utbildning är bland annat en klassfråga, det gör att kunskap och kanske mer specifikt vetenskap, kan ses av vissa som något elitistiskt. För den som känner sig utanför kan det lätt uppstå misstro mot eliter, vilket kan bli ett problem om vetenskap ses av vissa som något elitistiskt. Kampen mot klimatförändringarna har en akademisk grund, det är forskning som ligger till grund för hela rörelsen. Även om klimatförändringarnas effekter redan börjat visa sig, ligger det mesta en bra bit in i framtiden. För att människor ska agera på något som kan tyckas abstrakt, krävs

både förståelse och respekt för forskningen. Detta i kombination med konspirations-spridningen på internet göder tvivlet inför klimatförändringarna.

En annan aspekt av förhållandet till kunskap och vetenskap är att i Sverige håller utbildning på att bli något kvinnodominerat. Från att ha varit en mansdominerad sfär genom historien, har det förändrats snabbt de senaste decennierna. I antagningssiffrorna till högskolor och universitet växer majoriteten av kvinnor över män för varje år. Det är betydligt fler killar än tjejer som går ut grundskolan eller gymnasiet utan godkända betyg. Med det sagt ska det på inget sätt förringas att det är mycket positivt för jämställdheten och demokratin att uråldriga patriarkala strukturer bryts upp. Samtidigt är det tyvärr en möjlig riskfaktor i samhället, när män, som redan har större klimatpåverkan jämfört med kvinnor, blir marginaliserade utifrån ett kunskapsperspektiv. Detta sker i dagens informationssamhälle, där snyggt förpackade konspirationsteorier och ”alternativa fakta” sprids på internet och i sociala medier. Dessa faktorer i kombination med förlegade, men fortfarande vanliga, attityder gällande mannens historiska tolkningsföreträde i många sammanhang, kan skapa problem när allas engagemang och deltagande är avgörande för att klimatmålen ska nås.

Det är viktigt att fortsätta verka för ökad jämlikhet och inkludering, inte bara i maktens korridorer eller företagsledning, utan i alla delar av samhället. Att blanda grupper kan minska inskränkt grupptänk som kan ske i för ensidigt sammansatta grupper. En mångfald av synsätt kan minska destruktiva grupptänk och fördomar. Förändringar för ökad grupp mångfald kräver aktivt och kontinuerligt arbete, eftersom psykologiska instinkter tenderar att bygga homogena grupper och verkar för att förstärka etablerade ojämlikheter (Sidanius et al. 2004:853).

Slutsats

Är de män vars kommentarer jag analyserat en liten eller stor grupp sett till hela samhället, eller till alla män? Kan det vara så att detta är en mycket liten grupp män med extrema åsikter som inte alls speglas i resten av samhället eller bland ”vanliga” män? Eller kan det istället vara så att de fördomar som uttryckts i kommentarerna finns i någon utsträckning hos ganska många män, men att de kommentatorer jag kommit i kontakt med är lite mer frispråkiga med sina åsikter? Det är svårt att ge ett kristallklart svar på dessa frågor, men det har heller inte varit mitt syfte att göra en frekvensanalys över hur vanliga dessa åsikter och attityder är i samhället.

Enligt Novus undersökning om klimatoro verkar klimatförnekarna vara få i Sverige. Endast två procent angav att de inte trodde på klimatförändringarna alls (Sjöström 2019). Betydligt fler erkänner att klimatförändringarna existerar, men anser att problemet är överdrivet. Något som är positivt är att klimatmedvetenheten verkar öka över tid, och antalet förnekare och skeptiska minskar (Naturvårdsverket 2018). Tyvärr verkar det gå åt andra hållet när det gäller feminismen för tillfället. Enligt en Sifo-undersökning från november 2018 har antalet män som kallar sig feminister minskat drastiskt, från 45% till ca 25% (Svenska Dagbladet 2018). Att klimatförnekelse är vanligare hos konservativa män finns det tidigare forskning på (McCright & Dunlap 2011:1161).

På vilket sätt hör klimatförnekelse hos män hemma bland andra uttryck för manlig disempowerment? I min blygsamma undersökning har jag kunnat påvisa att samma män som uttrycker klimatförnekelse också ger uttryck för antifeminism. Utifrån det, och i kombination med annan forskning, tycker jag att det går att argumentera för resonemanget att både klimatförnekelse och antifeminism är uttryck för en hotad manlighet, eller med andra ord manlig disempowerment. En historiskt mycket långvarig manlig dominans inom många områden krackelerar allt mer. Just nu verkar det dock sakta in, feminismen verkar just nu vara på nedåtgående. Högervindar blåser på många håll i världen, inte bara i Sverige, med växande främlingsfientliga, populistiska partier som förespråkar en familjepolitik från 1950-talet och talar om ”klimathysteri”. En gemensam faktor för de olika högerpartierna är att de har en stor majoritet av manliga supportrar (SCB 2019). I en värld där män fortfarande har mer makt än kvinnor känns en feministisk kritisk hållning till politiken högst relevant för att försöka förbättra världen. Tyvärr går som sagt utvecklingen åt fel håll för tillfället.

Situationen på nätet är ett problem på många sätt. Ett av dessa, vilket blivit tydligare sedan det amerikanska presidentvalet 2016 där termer som ”fake news” och ”alternative facts” fick genomslag, är att verkligheten blivit alltmer omtvistad. Känslor och fakta verkar likställas allt oftare i samhällsdebatten, vi ser en ökad polarisering mellan grupper och individer. Människor verkar vara mindre benägna att lyssna på motargument och kompromissa, vilket är extra tydligt på internet. Bristen på dialog är ett mycket stort problem när det gäller att komma till rätta med klimatförändringarna. Ökningen av populism och främlingsfientlighet är, förutom alla andra negativa effekter, också en negativ utveckling när en så global utmaning som klimatförändringarna ska lösas, något som kräver globalt samarbete och solidaritet. En annan negativ följd av det hårda klimatet på internet, i kombination med feminismens bakslag, är att många kvinnor i den allmänna debatten som försöker förbättra och belysa problem, skräms bort från rampljuset på grund av allt hot och hat. Teknik och sociala medier har gjort det enklare att sprida konspirationsteorier och skrämna folk till tystnad. Detta är ett hot mot demokratin, där en mycket stor majoritet av hatet och hoten kommer från män (Sveland 2013:85f).

Framåtblick

Att kisa bort mot framtiden kan kännas lite dystert för en humanekolog. Mänsklighetens chans att hejda de extrema scenarierna av klimatförändringarna håller på att glida oss ur händerna. En del beräkningar säger att vi fortfarande har 8–10 år på oss att sänka världens utsläpp av växthusgaser till en hållbar nivå, för att den globala medeltemperaturen ska stanna under två graders temperaturökning, i enlighet med Parisavtalet. I och med att utsläppen fortsätter öka framstår den möjligheten dock som alltmer osannolik. Andra forskare säger att vi redan kan ha korsat så pass avgörande trösklar i naturen att vi inte längre har någon chans att hejda utvecklingen, även om vi på några få år skulle lyckas omstrukturera våra samhällen i grunden.

Jag hör till falangen som inte tror att klimatmålen i Parisavtalet kommer uppnås. Förändringsviljan är alltför svag, allvaret i situationen verkar inte ha sjunkit in hos tillräckligt många. Med det sagt behöver vi inte sjunka ner i någon domedagsmentalitet. Även om vår och kommande generationer kommer ha en alltmer ogästvänlig värld att leva i, kommer mänskligheten leva vidare. Framtida samhällen måste byggas på förnyelsebara bränslen, de fossila kommer ta slut, förändring är oundviklig. Resurser som inte är förnyelsebara, som mineraler, måste vi bli mycket bättre på att hushålla med och återvinna.

I och med den framtida förändringen i resursanvändande, har vi också chansen att bygga vidare på ett samhälle som är mycket mer socialt jämställt och rättvist jämfört med dagens. Ett fortsatt hårt arbete kommer att krävas med att hantera den typ av destruktiva attityder som beskrivits i den här uppsatsen. De mossiga gamla attityder som handlar om den vite, västerländske mannens överlägsenhet och dominans över natur och andra människor, behöver förpassas till historiens sophög en gång för alla.

Litteraturförteckning

- Abrams, A. (2018). Here's what we know so far about Russia's 2016 meddling. *Time*, 18 april. www.time.com/5565991/russia-influence-2016-election
- Arora-Jonsson, S. (2011). 'Virtue and vulnerability: Discourses on women, gender and climate change', *Global Environmental Change*, 21(2), s. 744-751.
- Becker, J. (2019). The Global Machine Behind the Rise of Far-Right Nationalism. *The New York Times*. 10 augusti. www.nytimes.com/2019/08/10/world/europe/sweden-immigration-nationalism.html?smtyp=cur&smid=tw-nytimes
- Benyon, J. (2002). *Masculinities and culture*. Buckingham: Open University Press.
- Bloomfield, E. F. and Tillery, D. (2019) 'The Circulation of Climate Change Denial Online: Rhetorical and Networking Strategies on Facebook', *Environmental Communication*, 13(1), s. 23–34.
- Berg, M. (2015). *Netnografi: att forska om och med internet*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Hedström, L. (2007). *Introduktion till ekofeminism*. Stockholm: Cogito.
- Hultman, M. & Pulé, P. M. (2018). *Ecological masculinities: theoretical foundations and practical guidance*. Abingdon, Oxon: New York, NY, Routledge.
- Huseynov, V. (2016). 'Soft power geopolitics: how does the diminishing utility of military power affect the Russia – West confrontation over the "Common Neighbourhood"', *Eastern Journal of European Studies*, (2), s. 71.
- IPCC (2018). *Summary for Policymakers. In: Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty*. Masson-Delmotte, V., P. Zhai, H.-O. Pörtner, D. Roberts, J. Skea, P.R. Shukla, A. Pirani, W. Moufouma-Okia, C. Péan, R. Pidcock, S. Connors, J.B.R. Matthews, Y. Chen, X. Zhou, M.I. Gomis, E. Lonnoy, T. Maycock, M. Tignor, and T. Waterfield (eds.). In Press. www.ipcc.ch/sr15/
- Kotkin, S. (2016). Russia's perpetual geopolitics: Putin returns to the historical pattern. *Foreign Affairs*, 95(3), s. 2–9.

- Lauenstein, O, Murer, JS, Boos, M & Reicher, S (2015). “‘Oh motherland I pledge to thee ...’: a study into nationalism, gender and the representation of an imagined family within national anthems’, *Nations & Nationalism*, vol. 21, nr. 2, s. 309–329.
- Lockwood, M. (2018). ‘Right-wing populism and the climate change agenda: exploring the linkages’, *Environmental Politics*, 27(4), s. 712–732.
- McCright, A. M. and Dunlap, R. E. (2011). ‘Cool dudes: The denial of climate change among conservative white males in the United States’, *Global Environmental Change Part A: Human & Policy Dimensions*, 21(4), s. 1163–1172.
- McDowell, L. (2003). Place and Space. I Eagleton, Mary (red.). *A concise companion to feminist theory*. Oxford: Blackwell.
- Merriam-Webster Dictionary. (u.å.) Disempower. Tillgänglig: www.merriam-webster.com/dictionary/disempower (2019-11-01).
- Metro (2017). *Svenska kvinnor: Så mycket mer ansvar tar vi i hemmet*. 17 oktober. www.metro.se/nyheter/svenska-kvinnor-sa-mycket-mer-ansvar-tar-vi-i-hemmet-EHK0gzAuR
- Naturvårdsverket (2018). *Allmänheten om klimatet 2018*. www.naturvardsverket.se/attityd-klimat-2018
- Nevéus, I. (2018). Så vill ryska nättroll påverka valet i Sverige. *Dagens Nyheter*. 28 maj. www.dn.se/nyheter/varlden/sa-vill-ryska-nattroll-paverka-valet-i-sverige
- Ortner, S. B. (1974). Is female to male as nature is to culture? I M. Z. Rosaldo och L. Lamphere (red.) *Woman, culture, and society*. Stanford Univ. Press, s. 68-87.
- Ripple, W. J., Wolf, C., Newsome, T. M., Barnard, P., Moomaw, W. R. (2019) 11,258 scientist signatories from 153 countries, Corrigendum: World Scientists’ Warning of a Climate Emergency, *BioScience*, biz152.
- Roache, M. (2019). Russia's Version of #MeToo Has Struggled to Take Off — Until Now. *Time*, 2 augusti. www.time.com/5636107/metoo-russia-womens-rights/
- Salleh, Ariel (2018). Ecofeminism. I Spash, Clive L. (red.) (2018). *Routledge handbook of ecological economics nature and society*. London: Routledge.
- Statistiska Centralbyrån (2019) *Partisymptatiundersökningen november 2019*. www.scb.se/publikation/37253
- Sidanius, J. Pratto, F. Van Laar, C. & Levin, S. (2004). ‘Social Dominance Theory: Its Agenda and Method’, *Political Psychology*, vol. 25, nr. 6, s. 845-880.

- Silberschmidt, M. (2001). 'Disempowerment of Men in Rural and Urban East Africa: Implications for Male Identity and Sexual Behavior', *World Development*, 29(4), s. 657–671.
- Sjöström, T. (2019). *66 % är mycket eller ganska oroliga för klimatförändringen* (Novus 4 juni 2019). www.novus.se/think-with-novus/blogg/66-ar-mycket-eller-ganska-oroliga-for-klimatforandringen
- Sveland, M. (2013). *Hatet: en bok om antifeminism*. Stockholm: Leopard.
- Svenska Dagbladet (2018). *Färre män kallar sig feminist*. 31 oktober. www.svd.se/farre-man-kallar-sig-feminist
- Stähle, M. (2018). Botar på sociala medier stöder SD och smutskastar S. *Svenska Dagbladet*. 29 augusti. www.svd.se/robotar-pa-sociala-medier-stoder-sd-och-smutskastar-s